

VPLIV PANDEMIJE COVIDA-19 NA IZVAJANJE POLICIJSKE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI: POGLED SLOVENSКИH POLICISTOV

BRANKO LOBNIKAR IN KAJA PRISLAN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.

E-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si, kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

Povzetek Pandemija, ki se je začela marca 2020, je policijo prisilila k prilagajanju na hitro spreminjajoče se okolje. Nobena predhodna študija do zdaj še ni raziskala, kaj se je v slovenski policiji dejansko spremenilo in kako so te spremembe vplivale na policijsko dejavnost. Z raziskavo, izvedeno junija 2021, v kateri je sodelovalo 355 slovenskih policistov, želimo preseči manko vedenja o vplivu pandemije na spremembe v izvajanju policijskega dela. Anketiranci so ocenjevali vpliv organizacijskih sprememb zaradi pandemije na njihovo operativno delo, na njihove odnose s prebivalci, ocenili pa so tudi odziv policijske organizacije za zmanjševanje tveganj za njihovo zdravje, povezanih s pandemijo. Policisti poročajo, da so se poslabšali tako odnosi znotraj policijske organizacije kot odnosi policistov s skupnostjo. Po oceni anketirancev je, v nasprotju z odnosi, ostala kakovost večine policijskih postopkov nespremenjena v primerjavi s časom pred nastopom epidemije. Anketirani policisti so zaznali poslabšanje na področju upoštevanja zakonov in predpisov pri prebivalcih – prednjačijo neupoštevanje zakonov in predpisov za zaježitev epidemije virusa SARS-CoV-2 in posledično nepripravljenost prebivalcev, da bi policistom pomagali pri uveljavljanju te zakonodaje in pravil.

Ključne besede:

pandemija,
covid-19,
policija,
spremembe,
Slovenija

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON POLICING IN SLOVENIA: THE VIEW OF SLOVENIAN POLICE OFFICERS

BRANKO LOBNIKAR & KAJA PRISLAN

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia.
E-mail: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si, kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

Abstract The pandemic, which began in March 2020, forced the police to adapt to the rapidly changing environment. No previous study has investigated what has changed in the Slovenian police and how these changes have affected policing. By conducting a survey among 355 Slovenian police officers in June 2021, we wanted to overcome the lack of knowledge about the impact of the pandemic on changes in the implementation of police work. Respondents assessed the impact of organisational changes due to the pandemic on their operational work, on their relations with the population and evaluated the police organisation's response to reduce the risks to their health associated with the pandemic. Police officers report that relations within the police organisation and police officers' relations with the community have deteriorated. However, according to the respondents, the quality of most police procedures remained unchanged compared to the time before the outbreak. The surveyed police officers also noticed a deterioration in the population's conformity with laws and regulations – predominantly, this refers to non-compliance with laws and regulations to curb the SARS-CoV-2 virus epidemic and the consequent unwillingness of residents to assist police officers in enforcing these laws and regulations.

Keywords:
pandemic,
COVID-19,
police,
changes,
Slovenia

1 Uvod

Pandemija covid-19 je močno spremenila družbene norme in imela učinke ogromnih razsežnosti na najrazličnejših področjih javnega in zasebnega življenja. Zaradi novonastalih razmer in prilagajanja družbenonadzorstvene prakse v zahtevnejšem okolju se je spremenilo tudi delovanje institucij formalnega družbenega nadzorstva, še posebej policije (Meško in Urbas, 2021).

Policisti so v tem času odigrali ključno vlogo in delovali v prvi liniji v prizadevanjih za obvladovanje in zavezitev širjenja virusa SARS-CoV-2 (Boovaragasamy et al., 2021; Jennings in Perez, 2020; Yuan et al., 2020). Policija je bila primorana prevzeti nove naloge in odgovornosti v povezavi z uveljavljanjem vladnih predpisov ter hkrati skrbeti za izvajanje svojih klasičnih nalog v popolnoma spremenjenih okoliščinah. Poleg tega so se spremembe pandemije odražale tudi v kriminalitetnih trendih in potrebah po policijskih storitvah (Meško in Urbas, 2021). In čeprav imajo policijske organizacije bogate izkušnje pri odzivanju in delovanju v kriznih razmerah, je bila pandemija covid-19, v smislu hitrosti, obsega, zahtevnosti oz. kompleksnosti situacije, brez primere (Kyprianides et al., 2021), kar je vodilo tudi v številne zaplete pri izvajanju policijskega dela. Temeljna težava je bila predvsem v tem, da so bila navodila za delo policije zelo nejasna in so se zelo pogosto spreminjala, zaradi česar je med policisti vladalo veliko negotovosti, posledično pa so bili tudi pristopi k delu v praksi zelo različni. Policijske organizacije po svetu so se nalogam v obdobju pandemije prilagodile na različne načine, ki jih je težko posploševati, je pa dejstvo, da so uvajale spremembe tako na organizacijski kot tudi operativni ravni (Maskály, Kutnjak Ivković in Neyroud, 2021). Pri tem so se policijske organizacije soočale z mnogimi pritiski in vprašanjem, kakšne so primerne strategije zagotavljanja varnosti in javnega zdravja, ne da bi zniževali legitimnost policije v javnosti in obenem zagotovili spoštovanje človekovih pravic (Kyprianides et al., 2021; Mazerolle in Ransley, 2021). Prav tako je policiji v času najzahtevnejših razmer močno primanjkovalo sredstev, osebja in zaščitne opreme, zaradi česar so bili policisti izpostavljeni tudi visokim zdravstvenim tveganjem, strahu in stresu, kar je lahko pri mnogih vodilo v negativne učinke za zdravstveno in duševno zdravje, kakor tudi njihov odnos do poklica (Garay, García, Morales, Diaz in Cuellar, 2020).

Kljub številnim negotovostim, ki so spremljale policijsko dejavnost v času pandemije, pa je nedvomno to, da bodo omenjeni izzivi in spremembe imeli dolgoročne učinke na prihodnost izvajanja policijskega dela in delovanje policijskih organizacij. Pri tem mnogi raziskovalci opozarjajo, da so kljub številnim študijam o vplivu pandemije covid-19 na delo in počutje prvih posredovalcev, implikacije novonastalih situacij na policiste in delovanje policijskih organizacij premalo raziskane (Jiang, 2021; Nouri in Kochel, 2021). Da bi bolje razumeli nastalo situacijo, smo v Sloveniji izvedli študijo o organizacijskih in operativnih prilagoditvah pri izvajanju policijske dejavnosti v času pandemije.

2 Naloge in izzivi policijske dejavnosti v času pandemije

Izmed javnih institucij se je policija znašla v prvi liniji subjektov, odgovornih za spopadanje s pandemijo covid-19. Policija je bila pravzaprav glavni nosilec odgovornosti za zagotovitev obvladljivosti situacije (Matarazzo, Fernandes in Alcadipani, 2020). Ker so bile razmere delovanja v tem času izjemno zahtevne, hkrati pa negotove in nepredvidljive, so se morale policijske organizacije soočiti z različnimi zapleti pri izvajanju policijske dejavnosti (Frenkel et al., 2021; Mazerolle in Ransley, 2021). Ti so bili pretežno, ne pa izključno, povezani s prevzemanjem novih odgovornosti, spremembami v strategiji dela in naravi izvajanja policijskih nalog ter povečanim zdravstvenim tveganjem in učinki na psihološko stanje policistov.

V času covid-19 so policijske organizacije odigrale drugačno vlogo, kot jo sicer imajo v kriznih razmerah (Maskály et al., 2021). Države so kot po tekočem traku sprejemale novo kaznovalno zakonodajo (Meško in Urbas, 2021), pri čemer je uveljavljenje le-te zaradi nenehnih sprememb (tako na ravni pravil kot samega izvajanja postopkov) in nejasnih usmeritev potekalo neenotno, kar je v delo policistov vnašalo še več negotovosti (Frenkel et al., 2021). Za potrebe izvajanja novih nalog je bilo treba razviti tudi nove strategije dela ter naloge s področja obvladovanja kriminalitete v veliki meri preusmeriti v druge dejavnosti, povezane z zagotavljanjem javnega zdravja (Matarazzo et al., 2020; Nix, Ivanov in Pickett, 2021). Policisti so primarno skrbeli za zagotavljanje spoštovanja ukrepov za zajezitev koronavirusa med prebivalci (Janković in Cvetković, 2020; Maskály et al., 2021), kar je vključevalo nadziranje pravil v zvezi s prepovedmi in omejitvami gibanja ter zbiranja ljudi, socialnim distanciranjem in uporabo predpisane zaščitne opreme.

Obenem pa so morali nadzorovati ter preprečevati tudi kriminaliteto, ki je spremljala trgovino s samozaščitnimi in drugimi sredstvi (Grover, Sahoo, Dua, Mehra in Nehra, 2020; Stogner, Miller in McLean, 2020). Pri tem je bila policija dodatno obremenjena z obravnavanjem sumov koruptivnih dejanj pri nabavi zaščitne opreme, predvsem zaščitnih mask, razkužil, hitrih testov in sodobne medicinske opreme, potrebne za zdravljenje koronavirusnih bolnikov (Meško in Urbas, 2021).

Prevzemanje dodatnih nalog in delovanje v prvi liniji omejevanja pandemije je rezultiralo v številnih učinkih za zdravje in počutje policistov. Policijski poklic je že v normalnih okoliščinah izjemno stresen, psihološko zahteven in tvegan poklic, ki ustvarja konfliktno situacijo za zasebno življenje, pandemija pa je to še okrepila (Boovaragasamy et al., 2021; De Camargo, 2021; Frenkel et al., 2021; Huang, Bodla in Chen, 2021; Li, Cheung, Sun, Cheung in Zhu, 2021; Yuan et al., 2020).

Spremenjene okoliščine dela in izzivi, povezani z izvajanjem policijske dejavnosti v času pandemije, so vzbudili pozornost tudi raziskovalne sfere. Ta je skozi različne študije v zadnjem letu poskušala okrepiti razumevanje implikacij pandemije na policijske organizacije, policijsko delo in policiste. Raziskave z omenjenega področja lahko v grobem razdelimo na študije, ki proučujejo vpliv pandemije na (a) počutje in zdravje policistov; (b) zaznavo policije in stališča glede policijskega dela; ter (c) spremembe v organizaciji in izvajanju policijske dejavnosti. Med najbolj razširjene sodijo študije, ki so proučevale vpliv pandemije na stres, psihološko stanje in zdravje policistov. Tovrstne raziskave večinoma ugotavljajo, da so se policisti v času pandemije soočali z visokim stresom in pri izvajanju svojih nalog doživljali različne psihološke in čustvene posledice, kot so strah, anksioznost, depresija, melanholija in morbidnost. To denimo potrjujejo izsledki študij iz Peruja (Garay et al., 2020), Indije (Boovaragasamy et al., 2021; Grover et al., 2020), Kitajske (Yuan et al., 2020) in Velike Britanije (Fleming in Brown, 2021). Poleg tega so policisti v času pandemije doživljali občutke sramu oz. krivde za morebitno prenašanje okužbe na druge ljudi, jezo zaradi nedostopnosti zaščitne opreme ter pomanjkanje vodstvene in kolegialne podpore (De Camargo, 2021). Poročali pa so tudi o manj pogostem preživljanju časa z družino in zaskrbljenosti za varnost svojih družin (Boovaragasamy et al., 2021; Fleming in Brown, 2021).

Poleg študij, ki so se osredotočale na psihološke in zdravstvene posledice pandemije med policisti, pa so aktualne tudi raziskave o zaznavi dela policije v tem času. V raziskavi, opravljeni med ameriško populacijo, so raziskovalci denimo ugotovili, da so ljudje razumeli nove zahteve in izzive policije, v času pandemije pa so pričakovali, da se bo policija manj osredotočala na manjše kršitve in bo v svojih ukrepih manj represivna ter bo nadaljevala s preventivnimi dejavnostmi (Nix et al., 2021). Medtem pa je študija, izvedena v kriminalitetno obremenjenih lokalnih skupnostih v ameriški zvezni državi Missouri, pokazala, da so prebivalci v času epidemije zaznali manjšo prisotnost in odzivnost policije ter vključenost policije v skupnost, kar je vplivalo na poslabšanje občutkov varnosti med prebivalci (Nouri in Kochel, 2021). Raziskava, ki so jo izvedli Kyprianides et al. (2021), je ugotovila, da je pomembno vlogo pri počutju policistov in podpori demokratičnemu ter postopkovno pravičnemu delovanju odigrala predvsem pozitivna organizacijska klima, kar pomeni, da so bili dobri odnosi in ustrezna komunikacija ključnega pomena za primeren odziv policije.

Četudi gre za pomembno vprašanje, pa so zgolj redke raziskave naslovile vpliv pandemije na spremembe v organizaciji in izvajanju policijske dejavnosti. Pregled literature kaže, da sta se zgolj dve tuji študiji dotaknili omenjene tematike. Maskály et al. (2021) so opravili obsežno mednarodno raziskavo med policisti iz 27 držav, v kateri so proučevali vpliv pandemije na izvajanje policijske dejavnosti in opravljanje policijskih nalog; način regulacije sprememb ter posledice nastalih sprememb na delovanje policijskih organizacij v prihodnosti. Ugotavljajo, da so se vse policijske organizacije v analiziranih državah soočale z različnimi spremembami v naravi dela, so bile pa tovrstne spremembe tako v praksi kot na ravni regulacije zelo raznolike glede na socialna in kulturna okolja, zato je težko izpeljevati generalne sklepe. Z bolj specifičnim vidikom vpliva pandemije na delo policije se je ukvarjal Ashby (2021), ki ga je zanimalo odzivanje policije na klice državljanov. Raziskava sicer ni pokazala večjih sprememb v frekvenci klicev (zaznan je bil celo manjši upad in ne porast), se je pa spremenila narava zahtev po storitvah. Klici, povezani s kršitvami v prometu, so se denimo zmanjšali, medtem ko so se drugi povečali (npr. glede smrti) ali ostali enaki (npr. na področju javnega reda in miru). Čeprav se število klicev ni povečalo, pa to še ne pomeni, da se je obremenitev policije zmanjšala, saj je bila policija tako kot drugi sektorji zaznamovana s pomanjkanjem oz. odsotnostjo kadra. Sprememba v dinamiki oz. naravi klicev je povzročila spremembe po zahtevah določenih policistov, kjer se je obremenitev nedvomno povečala.

Zaradi sprememb v naravi dela in zahteve po hitrem odzivanju policije na pandemijo so bile potrebne različne organizacijske spremembe, spremembe v komunikaciji med zaposlenimi, koordinaciji dela in na področju veččin kadrov (Matarazzo et al., 2020). Pomembni izzivi so bili povezani tudi s pomanjkanjem opreme in spremembami v trendih kriminalitete (Jennings in Perez, 2020). Z uveljavljanjem novih pravil oz. predpisov pa so se prav tako omajali temelji legitimnosti policije (Kyprianides et al., 2021; Mazerolle in Ransley, 2021). Kljub obstoječim razpravam in raziskavam pa je v literaturi mogoče opaziti primanjkljaj študij o delovanju policij v času kriznih razmer, ki bi prispevale k razumevanju organizacijskih in delovnih sprememb ter primernih modelov policijske dejavnosti (Nix et al., 2021).

Pregled raziskovalne dejavnosti v Sloveniji kaže, da sta policijsko dejavnost v času pandemije v Sloveniji v prispevku analizirala Meško in Urbas (2021), ki sta opravila pregled sekundarnih podatkov in ugotavljala trende v gibanju kriminalitete v času pandemije. Poleg omenjenega so družbeno nadzorstvo in kriminalitetne trende v času covid-19 obravnavali še nekateri drugi avtorji (npr. Filipčič, Drobnjak, Plesničar in Bertok, 2021; Flander, 2021; Sotlar in Dvojmoč, 2021; Završnik in Šarf, 2021). Kljub omenjenim prispevkom pa v Sloveniji podobnih empiričnih študij, kot smo jih predstavili skozi pregled tujih raziskav in bi raziskovale vpliv pandemije na organizacijo in izvajanje policijske dejavnosti ter počutje policistov, ni zaslediti.

Da bi zapolnili omenjeno raziskovalno vrzel, smo na vzorcu slovenskih policistov izvedli raziskavo o organizacijskih in operativnih spremembah pri policijskem delu v času pandemije, pri čemer smo uporabili za slovenske razmere prilagojen vprašalnik, ki so ga razvili Maskály et al. (2021). V prispevku predstavljamo del te študije – ocene policistov o tem, kako so te prilagoditve vplivale na odnose v policijski organizaciji in na odnose policistov s skupnostjo, ali je prišlo do sprememb pri operativnem delu policije ter kako ocenjujejo spremembe na področju sprejemanja pravil pri prebivalcih zaradi ukrepov v času covid-19.

3 Opis instrumentarija, postopka zbiranja podatkov in vzorca

Raziskavo smo izvedli s pomočjo vprašalnika, ki so ga razvili Maskály et al. (2021). Vprašalnik smo prevedli in ga priredili za uporabo v slovenskem prostoru. Za izvajanje raziskave smo pridobili dovoljenje Policije za raziskavo št. 630-58/2021/10 (262-07) z dne 20. 4. 2021, zbiranje podatkov pa smo izvedli julija 2021 s pomočjo

spletne raziskave, postavljene v okolje 1ka. K sodelovanju v raziskavi so bili po elektronski pošti, v kateri je bila povezava do ankete, poslane s Policijske akademije, povabljeni vsi policisti in policistke v Sloveniji. Klik na nagovor v anketi je opravilo 692 nagovorjenih policistov, na anketo pa je do konca ali do stopnje, kjer je bila anketa uporabna za analizo, odgovorilo 355 anketirancev. To število odgovorov smo tudi uporabili v nadaljnji analizi. Sodelovanje v anketi je bilo prostovoljno, anketirancem je bila zagotovljena anonimnost.

Med anketiranimi je bila velika večina moških (255), anketo je izpolnilo 41 policistk, preostali pa niso označili svojega spola. 7 % anketiranih je imelo do 10 let delovnih izkušenj, 10,4 % od 11 do 15 let delovnih izkušenj, 19,6 % anketirancev med 16 in 20 let, preostali pa so imeli več kot 20 let delovnih izkušenj. Ugotovimo lahko, da so na anketo odgovarjali policisti in policistke z veliko izkušnjami. 30,1 % anketiranih je delo opravljalo pretežno v patrulji, 16,1 % jih je opravljalo pretežno naloge vodje policijskega okoliša, 14,1 % jih je opravljalo naloge preiskovanja kaznivih dejanj, preostali pa so izvajali druge naloge, vključno z nalogami vodij policijskih enot.

4 Predstavitev in interpretacija rezultatov

V okviru študije smo želeli izvedeti, v kolikšni meri so spremembe, ki so bile posledice ukrepov za zajezitev epidemije, vplivale na vsakdanje policijsko delo. Te spremembe smo merili s pomočjo 20 trditvev. Odgovore smo merili na petstopenjski lestvici, kjer je vrednost 1 pomenila, da se je vsebina zelo poslabšala, 2, da se je vsebina malo poslabšala, 3, da je vsebina ostala nespremenjena, 4, da se je vsebina malo izboljšala, ter 5, da se je vsebina, ki so jo ocenjevali policisti, zelo izboljšala. Da bi te trditve lahko razvrstili v posamezne koherentne vsebinske sklope, smo opravili faktorsko analizo (metoda glavnih osi in Varimax rotacija), s pomočjo katere smo dobili tri faktorje, s katerimi smo skupno pojasnili 59,13 % celotne variance. Rezultati analize so prikazani v tabelah v nadaljevanju. Policisti so ocenjevali vpliv sprememb, ki so jih uvedli v policiji oziroma jih je uveljavila vlada kot odziv na ukrepe za zajezitev epidemije zaradi bolezni covid-19 v času tistega meseca, ko je bila epidemija najbolj razširjena.

Spremenljivke, vključene v prvi faktor, se nanašajo na spremembe tako znotraj policijske organizacije (vpliv na moralo policistov, odnos do policijskih vodij, občutek varnosti pri policistih) kot spremembe v odnosu policistov do prebivalcev v skupnostih, kjer so policisti izvajali policijske naloge. Iz tabele 1 lahko vidimo, da je na tem področju prišlo do zares občutnega poslabšanja na vseh analiziranih področjih. Poslabšali so se tako odnosi znotraj policijske organizacije kot odnosi policistov s skupnostjo. In če izhajamo iz strategije policijskega dela v skupnosti, ki temelji na partnerskem odnosu, lahko ugotovimo, da so posledice ukrepov za zaustavitev epidemije imele skoraj pogubne posledice.

Tabela 1: Faktor »Spremembe zaradi covid-19 ukrepov pri odnosih znotraj policijske organizacije in pri odnosih s prebivalci v skupnosti« (43,55 % variance; Cronbach $\alpha = ,872$)*

Spremenljivke, vključene v faktor	Zelo se je poslabšalo	Malo se je poslabšalo	Ni se spremenilo	Malo se je izboljšalo	Močno se je izboljšalo	Faktorska utež
Morala policistov.	26 %	42 %	27 %	5 %	0 %	,718
Varnost in dobro počutje policistov.	28 %	40 %	25 %	6 %	1 %	,719
Zaupanje javnosti v policijo.	40 %	36 %	19 %	5 %	0 %	,672
Spoštovanje javnosti do policije.	46 %	32 %	17 %	5 %	0 %	,667
Zaupanje policistov v policijsko vodstvo.	33 %	30 %	35 %	2 %	0 %	,656
Kakovost policijskega dela.	11 %	28 %	52 %	8 %	1 %	,439
Težavnost policijskega dela.	21 %	43 %	30 %	4 %	2 %	,447

*n = 285–291

Rezultati kažejo na posledice, ne povedo pa veliko o vzrokih za tovrstno poslabšanje stanja pri odnosih znotraj policije in do prebivalcev. Tu lahko postavimo zgolj nekaj hipotez, ki bi jih morali dodatno preveriti – na moralo vsekakor vpliva način vodenja – tako vrhovnega policijskega menedžmenta kot neposrednih policijskih starešin;

kar dve tretjini anketiranih poroča, da se je njihovo zaupanje v policijske vodje poslabšalo. Tu bi veljalo dodati tudi premislek o odnosu delodajalca do policistov – nezaupanje vlade do policistov se vsekakor odraža na spremembi občutka varnosti. Dodajanje novih nalog, vezanih na preprečevanje epidemije, pa je pomembno vplivalo tudi na kakovost in težavnost policijskega dela. Vse to je rezultiralo tudi v oceni policistov, da se je zaupanje skupnosti do njih in njihovega dela močno poslabšalo in da policisti ne uživajo več spoštovanja prebivalcev.

Drugi faktor se je vsebinsko vezal na različne oblike policijskih postopkov (tabela 2). Za policijsko delo je pomembno, da je predvidljivo in da izhaja iz zakonskih določil in standardov posameznih policijskih postopkov. Temelj policijskega dela so pravičnost, objektivnost, spoštovanje in varovanje dostojanstva vseh v policijskih postopkih, odločanje na podlagi dejstev ter zavzetost za reševanje varnostnih problemov. V nasprotju s prejšnjim vsebinskim sklopom lahko ugotovimo, da je na teh področjih tudi v času vrhunca epidemije po oceni anketirancev ostala večina policijskih postopkov nespremenjena v primerjavi s časom pred nastopom epidemije. Odstopanja v smeri poslabšanja so pri tem vsebinskem sklopu manj izrazita, v povprečju desetina anketiranih policistov pa je poročala celo o rahlem poboljšanju.

Tabela 2: Faktor »Spremembe zaradi covid-19 ukrepov na postopke policistov« (10,75 % variance; Cronbach $\alpha = ,931$)*

Spremenljivke, vključene v faktor	Zelo se je poslabšalo	Malo se je poslabšalo	Ni se spremenilo	Malo se je izboljšalo	Močno se je izboljšalo	Faktorska utež
Pravičnost in doslednost policistov pri delu z državljani.	6 %	17 %	69 %	7 %	1 %	,697
Policisti sprejemajo odločitve na podlagi zaupanja vrednih podatkov.	7 %	9 %	73 %	10 %	1 %	,811
Policisti dostojanstveno in spoštljivo ravnaajo s člani skupnosti.	5 %	12 %	71 %	10 %	2 %	,830
Policisti dajejo članom skupnosti možnost, da pred njihovim ukrepanjem razložijo svoje videnje dogodka.	5 %	10 %	70 %	13 %	2 %	,808
Policisti se odločajo na podlagi dejstev in ne na podlagi predsodkov ali lastnih mnenj.	6 %	8 %	68 %	15 %	3 %	,786
Pravičnost policistov pri reševanju problemov, povezanih z njihovim delom.	7 %	17 %	68 %	8 %	0 %	,786

*n = 285–291

V tabeli 3 so prikazani rezultati za tretji vsebinski faktor – sprejemanja pravil s strani prebivalcev zaradi covid-19 ukrepov. Ena od temeljnih težav upravljanja z epidemijo virusa, ki povzroča koronavirusno bolezen, je pripravljenost prebivalcev, da upoštevajo zakone in pravila, ki jih je sprejela oblast. Tu lahko ugotovimo, da so anketirani policisti zaznali poslabšanje na vseh področjih – prednjačijo neupoštevanje zakonov in predpisov za zajezitev epidemije virusa SARS-CoV-2 in

posledično nepripravljenost prebivalcev, da bi policistom pomagali pri uveljavljanju te zakonodaje in pravil. Kot pri prvem vsebinskem sklopu so rezultati predvsem posnetek posledice, ki je nastala zaradi načina upravljanja epidemije.

Tabela 3: Faktor »Spremembe na področju sprejemanja pravil s strani prebivalcev zaradi covid-19 ukrepov« (4,83 % variance; Cronbach α = ,875)*

	Zelo se je poslabšalo	Malo se je poslabšalo	Ni se spremenilo	Malo se je izboljšalo	Močno se je izboljšalo	Faktorska utež
Pripravljenost članov skupnosti na splošno spoštovanje zakonov in pravil.	8 %	37 %	47 %	8 %	0 %	,809
Pripravljenost članov skupnosti, da upoštevajo ukaze in navodila policije.	7 %	38 %	48 %	7 %	0 %	,756
Pripravljenost članov skupnosti, da upoštevajo zakone in druge predpise, povezane z ukrepi za zaježitev epidemije virusa SARS-CoV-2.	20 %	40 %	28 %	12 %	1 %	,756
Pripravljenost članov skupnosti za sodelovanje s policijo glede uveljavljanja zakonov/predpisov, povezanih z ukrepi za zaježitev epidemije virusa SARS-CoV-2.	17 %	38 %	36 %	9 %	0 %	,702
Pripravljenost članov skupnosti za sodelovanje s policijo na splošno.	8 %	32 %	50 %	10 %	0 %	,629
Javna varnost.	9 %	20 %	52 %	17 %	2 %	,462
Strah prebivalcev, da postanejo žrtve kaznivih dejanj.	5 %	20 %	67 %	6 %	1 %	,382

*n = 285–291

Sklepamo lahko, da je na tovrstno nezaupanje močno vplivalo nesistemske odzivanje vlade najprej pri vzpostavitvi »kvazivojnega« stanja z ustanovitvijo posebnega kriznega štaba, ki je mimo sprejetih sistemskih pravil vodenja krize začel pripravljati ukrepe, ki jih je z odloki uveljavljala vlada. Pri tem je bila vloga zakonodajalca potisnjena na obrobje, čeprav je temeljno načelo policijskega dela prav načelo zakonitosti, ki zahteva, da so vse naloge in tudi pooblastila ter prisilna sredstva, ki jih policisti uporabljajo za udejanjenje zakonov in predpisov, določeno opredeljena v zakonu. Četudi so nekatere naloge izhajale iz zakonskih določil (na primer Zakon o nalezljivih boleznih, Ur. l. RS, št. 33/06), pa ta določila še vedno niso dovolj določna, kar so ugotovila tudi slovenska sodišča (na primer Odločba ustavnega sodišča št. U-I-79/20 z dne 13. 5. 2021). O pravnih dilemah in zakonodajalskih napakah pri ukrepih za zajezitev epidemije je obširno razpravljal Flander (2021), v povezavi z namero vlade, da policistom podeli posebna pooblastila v okviru Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (Ur. l. RS, št. 49/20, 61/20, 152/20 – ZZUOOP, 175/20 – ZIUOPDVE in 15/21 – ZDUOP), pa se je razvila intenzivna in izrazito polemična razprava (na primer razprava pravnice Pirc Musar (2021)), ki je rezultirala tudi v začasnem zadržanju citiranega zakona s strani Ustavnega sodišča (sklep US številka U-I-184/20-27 z dne 2. 7. 2020). Zmešnjava na področju pravnega urejanja ukrepov za zajezitev epidemije bi lahko povzročila tudi rezultate poslabšanja pripravljenosti prebivalcev upoštevati zakone. Pravna negotovost pa posledično pomeni tudi poslabšanje javne varnosti in krepitev strahu prebivalcev, da postanejo žrtve kaznivih dejanj.

V nadaljevanju smo opravili še podrobnejšo analizo, in sicer tako, da smo namesto zgornjih trditev v analizo vključili posamezne faktorje. S pomočjo Pearsonovega koeficienta korelacije smo ugotovili, da so starejši policisti v primerjavi z mlajšimi policisti pogosteje ocenili, da je pri ukrepih v povezavi s covidom-19 na področju postopkov policistov prišlo do sprememb na slabše ($r = -,129$; $p = ,040$), statistično značilno in negativno povezavo glede sprememb na področju izvedbe policijskih postopkov pa smo ugotovili tudi pri izobrazbi anketirancev; bolj izobraženi policisti so v primerjavi s kolegi z nižjo stopnjo izobrazbe spremembe pri načinu izvajanja policijskih postopkov ocenili kot spremembe na slabše ($r = -,282$; $p = ,000$). Bolj izobraženi policisti so tudi pogosteje kot njihovi kolegi z nižjo stopnjo izobrazbe ocenili, da so ukrepi za zajezitev covid-19 povzročili spremembe na slabše na področju medsebojnih odnosov v policiji in predvsem pri odnosu policistov do

prebivalcev ($r = -,132$; $p = ,037$). Drugih statistično značilnih povezav glede starosti in stopnje izobrazbe ter analiziranih faktorjev nismo ugotovili.

Prav tako se niso glede teh treh faktorjev razlikovale ocene med policijskimi vodji in policisti – operativci; izvedli smo t-test in pri nobenem od faktorjev nismo ugotovili statistično značilnih razlik. Mnenje policistov in njihovih neposrednih vodij glede vpliva ukrepov zaradi covid-19 je enovito. Smo pa nekaj statistično značilnih razlik ugotovili glede na območje bivanja policistov. S pomočjo analize variance (ANOVA) smo ugotovili statistično značilne razlike med policisti iz velikih mest in policisti v manjših mestih ali s podeželja ($F = 5,475$; $p = ,005$). Anketirani policisti, ki živijo v velikih mestih, so spremembe zaradi ukrepov v povezavi s covidom-19 na področju postopkov policistov ocenili kot slabše, medtem pa med policisti iz manjših mest in podeželja ni prihajalo do statistično značilnih razlik. Enake rezultate smo ugotovili tudi pri faktorju odnosov med policisti in prebivalci – policisti iz večjih mest so v primerjavi s policisti iz ostalih okolij spremembe ocenili kot slabše ($F = 3,385$; $p = ,035$). Analizirali smo tudi, ali prihaja do razlik med vodji policijskih okolišev in ostalimi anketiranci glede sprememb, ki smo jih prikazali v zgornji tabeli. Ugotovili smo, da pri nobeni od trditev ne prihaja do razlik med vodji policijskih okolišev ($n = 43$) in ostalimi policisti.

5 Razprava

Ugotovimo lahko, da so spremembe v organizaciji in izvajanju policijskega dela zaradi ukrepov za zaježitev covid-19, ki smo jih predstavili v prispevku, podobne (a ne enake) tistim, ki so jih ugotovili Maskály et al. (2021). Na zaznave, ki so vplivale na oceno policistov glede kakovosti odnosov znotraj policije in policistov do skupnosti, lahko v veliki meri vplivajo ukrepi v povezavi s covidom-19, vsekakor pa to ni edini vir za poslabšanje. Ugotoviti bi bilo treba tudi, kako je na te spremembe vplival način vodenja policije in način odnosa delodajalca (vlade) do policije in policistov.

Policiste smo na koncu študije prosili, da nam, če želijo, zapišejo svoja razmišljanja o izvajanju policijske dejavnosti v povezavi z ukrepi za zaježitev epidemije. Ker se ne zгоди pogosto, da dobijo besedo tudi neposredni izvajalci policijske dejavnosti (po navadi njihove ukrepe tolmačijo policijski šefi ali komentirajo strokovnjaki varnostnih zadev), se nam zdi pomembno, da zapišemo nekaj njihovih komentarjev.

Menimo, da dodatno osvetlijo zbirne podatke, ki smo jih prikazali v prejšnjem poglavju.

»Prevelik pritisk in vmešavanje vlade in določenih oseb.«

»Ukrepe je potrebno izvajati, vendar ne na silo. Zavedati se je potrebno, da bo uspešnost policije tudi po tem obdobju v določeni meri odvisna od sodelovanja z ljudmi. Že tako tesnobno in stresno obdobje lahko policisti s svojim netaktnim ravnanjem še dodatno obremenijo.«

»Policija ni za te zadeve, za zdrave skrbi zdravstvo in ne policija.«

»Če bi bili ukrepi enaki za vse bi bilo smotno tudi policijsko ukrepanje.«

»V določenih postopki je bila prevelika represija in preveč sile.«

»Vsiljevanje policiji izvrševanje nezakonitih (neustavnih) ukrepov je zame in mnoge sodelavce najhujši kriminal vladajoče garniture v samostojni Sloveniji. Česa takega od miličnikov ni zahtevala niti nekdanja partija!«

»Policija je morala izvajati naloge, ki niso bile v njeni pristojnosti tako glede na vsebino in obseg del, vključevala je svoje logistične in predvsem kadrovske resurse, kar je zaposlene dodatno obremenilo pri izvajanju osnovnih policijskih nalog pri zagotavljanju varnosti in reda. To je bila posledica neorganiziranosti in nezmožnosti ostalih ministrstev in institucij, kar potrjuje, da je policija navkljub spremembam in kadrovske podbranjenosti še vedno eden od ključnih stebrov državne uprave.«

»Pripravljenci zakonodaje za preprečevanje širjenja virusa iz vrst GPU in MNZ so samo še teoretiki in so izgubili stik z realnostjo ter jih sploh ne zanima kako bomo operativci izvedli nesmiselne določbe sprejetih odlokov in zakonodaje.«

»Policijska ura je imela več pozitivnih učinkov, tako na preprečevanje širjenja virusa kot na izvrševanje kaznivih dejanj!«

»Policija bi morala ob začetku epidemije vseskozi represivno ukrepati in bi se po mojem mnenju epidemija ne tako razširila.«

Iz zapisanih komentarjev lahko razberemo nekatere izzive, s katerimi so se (in se še) soočajo policisti pri izvajanju nalog, povezanih z upravljanjem epidemije v Sloveniji. Zadnja dva komentarja pa kljub vsemu nakazujeta, da ne gre za uniformno razmišljanje in da tako kot v družbi, tudi med policisti obstajajo razlike v pogledih na resničnost odzivanja na epidemijo v Sloveniji.

Sklenemo lahko, da je za zagotovitev ustreznega odziva in dobrobiti policistov v kriznih razmerah odgovoren predvsem policijski menedžment (Frenkel et al., 2021), ki mora sprejeti takšne načrte dela, ki upoštevajo potrebe po spremembah organizacije dela (Janković in Cvetković, 2020). Pri tem je izjemnega pomena, da se ustrezno regulira delovna obremenitev zaposlenih in ohranja visoka motivacija skozi redne informativne sestanke (Boovaragasamy et al., 2021). Menedžment mora ustvariti ustrezno podporno delovno okolje, ki vključuje vodstveno, instrumentalno, informacijsko in tudi čustveno podporo (Fleming in Brown, 2021; Li et al., 2021), seveda pa je pomembna tudi učinkovita sistemska koordinacija tako znotraj policije kakor tudi z ostalimi akterji in institucijami, ki delujejo na prvih linijah. Ne nazadnje

pa je za načrtovanje pravih in učinkovitih strategij organizacije dela in zagotavljanja pomoči policistom v obdobjih delovanja v kriznih razmerah izjemnega pomena krepiti raziskovalno dejavnost. Ta lahko nedvomno pripomore k boljšemu razumevanju dejanskih implikacij, dinamike policijske dejavnosti in potreb tistih, ki nosijo največjo odgovornost za obvladovanje izrednih situacij.

Zahvala

Avtorja se zahvaljujeva Sanji Kutnjak Ivković, Jonu Maskályju ter Petru Neyroudu za nasvete in vodenje pri metodološkem delu raziskave. Posebna zahvala gre vodstvu slovenske policije, ki je dovolilo izvedbo raziskave med policisti v času, ko so policisti močno obremenjeni z operativnimi nalogami. *Effectus sequitur casuam.*

Literatura

- Ashby, M. P. J. (2021). Changes in police calls for service during the early months of the 2020 coronavirus pandemic. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 14(4), 1054–1072. doi:10.1093/police/paaa037
- Boovaragasamy, C., Kumar, M., Sandirakumaran, A., Gnanasabai, G., Rahman, M. in Govindasamy, A. (2021). Universal health coverage – There is more to it than meets the eye. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(2), 816–819. doi:10.4103/jfmpc.jfmpc
- De Camargo, C. (2021). 'It's tough shit, basically, that you're all gonna get it': UK virus testing and police officer anxieties of contracting covid-19.' *Policing and Society*, 1–17. doi:10.1080/10439463.2021.1883609
- Filipčič, K., Drobnjak, M., Plesničar, M. M. in Bertok, E. (2021). Intimnopartnersko nasilje v času pandemije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72(1), 65–78.
- Flander, B. (2021). Epidemija in ukrepi za njeno zaježitev: Omejitev gibanja na občine in » policijska ura «. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72(1), 51–64.
- Fleming, J. in Brown, J. (2021). Staffing the force: police staff in England and Wales' experiences of working through a covid-19 lockdown. *Police Practice and Research*, 1–18. doi:10.1080/15614263.2021.1938048
- Frenkel, M. O., Giessing, L., Egger-Lampl, S., Hutter, V., Oudejans, R. R. D., Kleygrewe, L., ... Plessner, H. (2021). The impact of the covid-19 pandemic on European police officers: Stress, demands, and coping resources. *Journal of Criminal Justice*, 72, 1–14. doi:10.1016/j.jcrimjus.2020.101756
- Garay, J. P. P., García, U. C., Morales, J. E. S., Diaz, M. A. A. in Cuellar, F. T. S. (2020). Emotional state of police personnel in times of pandemic. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 12(1), 533–541. doi:10.9756/INT-JECSE/V12I1.201035
- Grover, S., Sahoo, S., Dua, D., Mehra, A. in Nehra, R. (2020). Psychological impact of covid-19 duties during lockdown on police personnel and their perception about the behavior of the people: An exploratory study from India. *International Journal of Mental Health and Addiction*. doi:10.1007/s11469-020-00408-8
- Huang, Q., Bodla, A. A. in Chen, C. (2021). An exploratory study of police officers' perceptions of health risk, work stress, and psychological distress during the covid-19 outbreak in China. *Frontiers in Psychology*, 12, 1–8. doi:10.3389/fpsyg.2021.632970
- Janković, B. in Cvetković, V. M. (2020). Public perception of police behaviors in the disaster covid-19

- The case of Serbia. *Policing: An International Journal*, 43(6), 979–992. doi:10.1108/PIJPSM-05-2020-0072
- Jennings, W. G. in Perez, N. M. (2020). The immediate impact of covid-19 on law enforcement in the United States. *American Journal of Criminal Justice*, 45(4), 690–701. doi:10.1007/s12103-020-09536-2
- Jiang, Q. (2021). Stress response of police officers during covid-19: A moderated mediation model. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 18(2), 116–128. doi:10.1002/jip.1569
- Kyprianides, A., Bradford, B., Beale, M., Savigar-Shaw, L., Stott, C. in Radburn, M. (2021). Policing the covid-19 pandemic: Police officer well-being and commitment to democratic modes of policing. *Policing and Society*, 1–18. doi:10.1080/10439463.2021.1916492
- Lí, J. C. M., Cheung, C. K., Sun, I. Y., Cheung, Y. K. in Zhu, S. (2021). Work–family conflicts, stress, and turnover intention among Hong Kong Police officers amid the covid-19 pandemic. *Police Quarterly*, 1–29. doi:10.1177/10986111211034777
- Maskály, J., Kutnjak Ivković, S. K. in Neyroud, P. (2021). Policing the covid-19 pandemic: Exploratory study of the types of organizational changes and police activities across the globe. *International Criminal Justice Review*, 31(3), 266–285. doi:10.1177/10575677211012807
- Matarazzo, G., Fernandes, A. in Alcadipani, R. (2020). Police institutions in the face of the pandemic: Sensemaking, leadership, and discretion. *Revista de Administracao Publica*, 54(4), 898–908. doi:10.1590/0034-761220200178x
- Mazerolle, L. in Ransley, J. (2021). Policing health regulations in democratic societies: A focus on covid-19 challenges and opportunities in Australia. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 45(3), 315–327. doi:10.1080/01924036.2021.1907605
- Meško, G. in Urbas, V. (2021). Delo policije na področju preiskovanja kriminalitete v Sloveniji v času covid-19 s poudarkom na prvem valu epidemije covid-19 spomladi 2020. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72(1), 21–35.
- Nix, J., Ivanov, S. in Pickett, J. T. (2021). What does the public want police to do during pandemics? A national experiment. *Criminology and Public Policy*, 1–27. doi:10.1111/1745-9133.12535
- Nouri, S. in Kochel, T. R. (2021). Residents' perceptions of policing and safety during the covid-19 pandemic. *Policing: An International Journal*. doi:10.1108/PIJPSM-05-2021-0067
- Pirc Musar, N. (2021). *New powers accorded to the police due to covid-19 in Slovenia*. Pridobljeno na <https://pirc-musar.si/en/new-powers-accorded-to-the-police-due-to-covid-19-in-slovenia/>
- Sotlar, A. in Dvojmoč, M. (2021). Zasebno varovanje in korporativna varnost v času epidemije covid-19 v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72(1), 79–90.
- Stogner, J., Miller, B. L. in McLean, K. (2020). Police stress, mental health, and resiliency during the covid-19 pandemic. *American Journal of Criminal Justice*, 45(4), 718–730. doi:10.1007/s12103-020-09548-y
- Yuan, L., Zhu, L., Chen, F., Cheng, Q., Yang, Q., Zhou, Z. Z., ... Zha, X. (2020). A survey of psychological responses during the coronavirus disease 2019 (covid-19) epidemic among Chinese police officers in Wuhu. *Risk Management and Healthcare Policy*, 13, 2689–2697. doi:10.2147/RMHP.S269886
- Završnik, A. in Šarf, P. (2021). Družbeno nadzorstvo v času covid-19. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 72(1), 36–50.

